

de Mænd, som have fat hele deres Formue deri, og som have bygget sig Huse paa Lodderne, jages derfra og rive deres Huse ned, og hvorfra skulde de faa faae Veberlag derfor? Skulde de faa holde dem til den foregaaende Eier, og denne igjen til den næstforegaaende o. s. v.? Det forekommer mig, at hele Sagen er saa forviklet og saa umulig at ordne ad Rettens Bei, at jeg ret indstændigt maa bede det høie Thing om at vedtage dette Lovudkast og derved faae en endelig Ordning paa Sagen. Der paatrænger sig ogsaa det Spørgsmaal: Hvem er det, som man vil henvide til, at søge deres Ret ad processuel Bei? Det er fattige Huusmænd; det er Folk, som, forsaavidt man særligt tænker paa de nuværende Huusmænd, ikke engang kunne være sikke paa, at der, selv om Processerne bleve afgjorte i Huusmændenes Interesse, vilde blive tilkjendt dem personlig nogen Ret; thi, hvis et tidligere Tidspunkt som ovenanthydet blev anseet som det afgjørende, da vilde jo de senere tilkomne Huusmænd, altsaa de nuværende Beboere, Intet faae. Man kan derfor heller ikke vente, at der for Huusmændene skal være Interesse for at forfølge Sagen ad Rettens Bei; de ville da hellere risikere i Guds Navn Intet at faae, men det forekommer mig dog at være Synd mod dem, efterat Høiesteret har dømt, at de have Ret. En Deel af Modstanderne af det Lovudkast, som forelæa forrige Gang, vare just imod samme, fordi de meente, at Huusmanden ikke efter dette Forslag fik Ret. Ja, det er et Spørgsmaal, som vi jo kunne tage under nærmere Overveielse ved dette Lovudkasts Behandling, men jeg maa dog strax bemærke, at, saalænge Sagen henstaaer uordnet, have de Ingenting, og bliver Sagen ikke ordnet ved Lov, frygter jeg for, at de ikke faae Noget.

Jeg gaaer nu over til særligt at omtale Lovudkastets § 8, forsaavidt der i sammes Slutning, ligesom i det tidligere Udcast, indeholdes en Bestemmelse om, hvorledes det Overflud skal anvendes, som i sin Tid maatte falde af disse Udmarksjorder. — Det vil i alt Fald vare meget længe, inden der kommer et saadant Overflud; thi de Indtægter, der for Tiden

falde og i et langt Aaremaal vilde falde, vilde, naar de skulle anvendes rigtig, behøves til at plante Skov for; og der vil altsaa først kunne blive Tale om et Overflud, naar Skoven er voget til, men, naar der kommer et Overflud, da skal dette anvendes til Foranstaltninger til Gavn for den hele Commune. Her er nu skeet den Forandring fra det tidligere Udcast, at, medens det i samme hed „med Amtsråadets Samtykke“, hedder det i det foreliggende Udcast „med Indenrigsministeriets Samtykke“. Derfor jeg opfatter denne Forandring rigtig, troer jeg, at den er heldig, og at den vil medføre, at der tilveiebringes en fornøstlig og retfærdig Anvendelse af Overfludet. Jeg troer nemlig ikke, at det kan være Meningen med denne Bestemmelse, at der for hvert enkelt Aar skal indsendes et Overflud over Indtægterne og Overfluddet med Forslag om deres Anvendelse, og at dette Overflud hvert Aar, for hvert af disse Sognes Vedkommende, skal have Indenrigsministeriets Samtykke. Jeg troer derimod, at Meningen snarere maa være den, at dette Samtykke skal gives for en længere Tid, saaledes at det først skal kunne forandres, naar Beboerne andrage derpaa. Jeg troer, at der heri er givet en Udvei, ad hvilken man i sin Tid, naar der kommer Overflud, kan komme til en retfærdig Anvendelse af samme. Jeg tænker mig nemlig, at Sogneforstanderstabene til den Tid ville forhandle med de enkelte Sognes Beboere om, hvorledes Overfluddet skal anvendes til saadanne Foranstaltninger, der kunne være til Gavn for hele Communen, og om hvorledes Huusmændene derigjennem kunne faae deres forholdsvis Deel deraf; endvidere at Huusmændene enten, naar de ere tilfredse med den Ordning, som Sogneforstanderstabene saaledes foreslaae, stiltiende vilde lade Forslaget gaae til Ministeriet, som da stadfæster denne Ordning, eller, naar de ere utilfredse med den, vilde indstille til Ministeriet, hvorfor de mene, at den skulde være anderledes, og jeg har da det Haab, at den nuværende Regjering kun vil stadfæste en saadan Anvendelse af Indtægterne, der er retfærdig og fyldestgjørende for begge Parter og til Gavn for hele Communen.